بۆ شاری سەردەشت کیمیاباران کرا؟... عەلی مەحمود محەمەد

دوای 22 ڕۆژ لە کیمیابارانکردنی گوندەکانی بالیسان و شێخ وەسانان لە باشووری کوردستان بەهۆی بوونی بارەگای پاسدار لە گوندەکەیان, لە ڕێکەوتی 1987-4-16لە باشووری کوردستان, شارێکی دیکە کوردستان کەوتە بەر شاڵاوی کیمیابارانکردن 1987-6-28 لە لایەن فڕۆکە جەنگیەکانی حکومەتی ئێراقەوە, ئەویش شاری سەردەشت بوو لە ڕۆژهەلاتی کوردستان, بەمەش شاری سەردەشت بووە یەکەم شار کیمیاباران بکرێت لە جیهاندا, وە سێیەم شار دوای هێرۆشیماو ناکازاکی بەر چەکی کۆکوژ بدرێت و خەڵکەکەی کۆمەڵکوژ بکرێت.

بۆ حکومەتی عێراقی شاری سەردەشتی هەڵبژارد لەو کات و ساتەدا؟.

بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە دەبێت لە رووداوەکانی چەند ڕۆژ پێشووتری ئەو ناوچەیە بڕوانین, دەستنیشانی رووداوەکان و جوڵە سەربازییەکانی بەرەی بەرامبەرعێراق بکەین ئەوانەی گوزەراون, بۆ هۆکاری کیمیابارانکردنی ئەمەش سەرەتا با لە زمانی شایەد حاڵەکانی خەڵکی شارەکەوە بزانین شاری سەردەشت لەو چرکە ساتەدا بۆچوونی ئەوان لەو بارەیەوە چی بووە؟, بۆچی عێراق شاری سەردەشت و خەڵکە سڤیلەکەی کردە نیشانەی خۆی لەو کات و ساتەدا؟؟, بزانین لەم بارەیەوە لە لایەن خەڵکی شارەکەوە چی وتراوە: ((لە پاش رووودانی ئەو کارەساتە و ڕۆژێك دواتر لە نێو خەڵکی شاردا بڵاوبۆوە، کە بەرەی کوردستانی (باشووری کوردستان) لە شوێنێکی شاری سەردەشت کۆبوونەوەیان کردووە و ڕژێمی عێراق لەو کۆبوونەوەیە ئاگادار بوون. بە واتایەکی دیکە، ئەوکات باسی ئەوە دەکرا، کە کەسانی ئاگادار و تەنانەت بەشدار لە کۆبوونەوەی بەرەی کوردستانی، وەك سیخوڕ بەرپرسانی عێراقیان لە شوێن و کاتی کۆبوونەوە ئاگادار کردۆتەوە. شایانی باسە، کە هیچ کام لە بەرپرسی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی باشووری کوردستان باسیان لە دروستی و ناڕاستی ئەو هەواڵە نەکردۆتەوە و تەنانەت لە ڕاگەیاندنی فەرمی خۆیاندا زۆر بە کەمی باسی ئەو کارەساتە دەکەن.- 22 ساڵەی یادی کارەساتی بۆمبارانکرانی شاری سەردەشت بە بۆمبی شیمیایی -ئا: عەزیز شێخانی)). دیارە لە ڕاستیدا لەو کاتەدا بەرەی کوردستانی دانەمەزرابوو, بگرە بیرۆکەی دامەزراندنیشی هێشتا نەهاتبووە ئاراوە, بۆ زانیاریتان لە 7ی ئایاری 1988 بەرەی کوردستانی ڕاگەیەنراوە, وە لە کۆی 7 پارتی بەرەی کوردستانی

چواریان “شیوعی, پاسۆك, گەل, زەحمەتكێشان” بەشداری هیچ جەنگێكی هاوبەشی پێشمەرگە -ئێرانی نەكردووە.
لێ لێكۆڵەری بە ناو بانگی هۆڵەندی یۆست هلتەرمان لە بارەی كیمیابارانكردنی شاری سەردەشت و هۆكارەكەی دەڵێت: ((سەردەشت كە شارۆچكەیەكی كورد نشینی سەر سنوور و نزیكی بەرەبوو (مەبەست بەرەی شەڕی عێراق ئێرانە), بوو بووە داڵدە و پەناگای گوندنشینە ئاوارەكان و سەربازگەی هێزەكانی ئێران, كە وەك ناوچەیەكی پشتی بەرە بەكاریان دەهێنا, پێشتر سەردەشت گەلێ جار بە فڕۆكە بۆردمان كرابوو چەند ڕۆژێك پێش هیرشە كیمیاویەكەش, هێزەكانی ئێران و عێراق كەوتبوونە شەڕەوە لە نزیك چیای مامەندە و پاشان لە هێڵەكانی بەرەدا, یەكەمجار ئێرانییەكان بە یارمەتی پێشمەرگەكانی ینك, بەر لە هێرشێكی عێراق بگرن و بیانشكێنن, بەڵام وەك حەمەی حەمە سەعید, كە بەشداربوویەكی ینك بوو لەو شەڕانەدا (چاوپێكەوتنێكی ساڵی2002دا) دەیگێڕێتەوە كە هێزەكانی عێراق خۆیان كۆكردەوە و جارێكیتر هێرشیان كردەوە و كۆنترۆڵی تەواوی ناوچەكەیان كرد, ئا لەم كاتەدا بوو كە عێراق بە كیمیاوی پەلاماری شارۆچكەكەیدا. گەلێ شایەتحاڵ لە سەردەشتدا دەگێڕنەوە كە فڕۆكەكانی عێراق چەندین بۆمبی كیمیاییان خستووەتە خوارەوە و پاشان بۆ ماوەی بیست دەقیقە بە ئاسمانی ناوچەكەدا سوڕاونەتەوە, پێش ئەوەی لە ئاسۆدا لە چاو ونبن – كارێكی ژەهراوی-یۆست هلتەرمان، وەرگێڕانی محەمەد حەمە ساڵەح تۆفیق-كۆمپانیای ئاوێنە-ل112)).

ئۆپەراسیۆنەكانی نەسری 4 و 5

ئەو جەنگە هاوبەشە كە كاك حەمەی حەمە سەعید باسی كردووە, ئێران ناوی ناوە ئۆپەراسیۆنی نەسری 5, ئەم ئۆپەراسیۆنە لە ڕێكەوتی 21-6-1987 قاسم سلێمانی فەرماندەیی كردووە, بووە هۆی دەیان هەزار كوژراو بریندار, یەكێكە لەو جەنگانەی قاسم سلێمانی سەركردایەتی كردووەو شكستی تێدا هێناوە.
ئۆپەراسیۆنی نەسری پێنج لە كاتژمێر 0:15 شەوی 22-6-1987 بە دروشمی یا زەهرا لە بەرزاییەكانی فەرفەرە لە باشووری خۆرئاوای شاری سەردەشت دەستی پێكرد, ئامانجی سەرەكیش لێی ڕێگا گرتن بوو لە هاتوچۆی پێشمەرگەی ڕۆژهەلات بۆ دەشتی بێجار لەناوچەی سەردەشت.
ئەم ئۆپەراسیۆنە بە دوای ئۆپەراسیۆنی كەربەلا 10 لە ڕێكەوتی 14-4-1987 بۆ 25-4-1987 لە ناوچەی سەردەشت–بانە لە ڕۆژهەڵات و ناوچەی ماوەت بەرەو سوركێو لە باشووری كوردستان بە بەشداری پێشمەرگەی یەكێتی نیشتمانی كوردستان ئەنجام درا, تیایدا 250 كم

چوارگۆشە خاکی عێراق لە لایەن رژێمی ئێرانەوە داگیر کرا, لەم ئۆپەراسیۆنە فەرماندەی تۆپخانەی هێزی زەمینی سوپای پاسداران حەسەن شەفیزادە و چەند فەرماندەیەکی دیکە کوژران.
هاوکات لە گەڵ ئۆپەراسیۆنی نەسری پێنج , رۆژی پێشتر ئۆپەراسیۆنی نەسری چوار لە رێکەوتی 1987-6-21 بۆ رۆژی هەینی 1987-6-26 لە میحوەری سەردەشت – بانە بە هاوکاری پێشمەرگەکانی ینك ئەنجامدرا, تیایدا شارۆچکەی ماوەت داگیر کرا وە 6000 کەس لە هێزەکانی عێراق کوژرا وە 557 کەسیش دیل کران بە وتەی کۆماری ئیسلامی ئێران.

ئەدی ئامارەکانی حکومەتی عێراقی چی دەڵێن؟

رژێمی عێراقی لە رێگای نامەیەکەوە کە بە واژۆی عەمیدی روکن بەڕێوەبەری ناوچەی رۆژهەڵاتی هەواڵگری سەربازی نووسراوەو ئاراستەی بەڕێوەبەری هەواڵگری سەربازی یەکەی پێنج کراوە وەك زانیاری, لە رێکەوتی 4ی ئۆگستۆسی 1987 , بە ژمارە ش1-ق1-81-ق ص-1654.
سەبارەت بە زیانەکانی مانگی نیسان کە ئۆپەراسیۆنی کەربەلای 10, شەڕێکی هاوبەشە لە نێوان کۆماری ئیسلامی و هێزەکانی ینك وەك ئاماژەمان پێدا, لە ناوچەی سەردەشت -بانە, سەرجەم 18000 کوژراو 24000 بریندار هەبووە, لێ بە پێی حکومەتی عێراقی زیانەکانی ئێران لە ئۆپەراسیۆنەکانی مانگی یۆنی کە هەردوو ئۆپەراسیۆنی نەسری 4 و 5 ە, لە هەردوو دیوی باکورو باشووری ماوەت" 12000 کوژراو, 14700 بریندار,8500 دیل ,4600 کوژراو بەهۆی لێدانی چەکی تایبەت"کیمیاوی" ەوە", وە 155 شەهید و 4600 بریندار لە شاری سەردەشت بە چەکی کیمیاوی.

زیانەکانی خەڵکی شاری سەردەشت

ئەوەی شایانی باسە لەم تاوانە دژ بە مرۆڤایەتیەدا کە دەوڵەتی عێراق ئەنجامی دا, بەپێی ئامارە فەرمییەکان، 8025 کەس لە کۆی 12000 دانیشتووانی شاری سەردەشت شەهید و بریندار بوون, واتا نزیك 67%ی کۆی دانیشتووانی شارەکە, لانی کەم 4500 کەس لەو بریندارانە واتا 56%ی کۆی بریندارەکان پێویستیان بە چارەسەری بەردەوام هەبووە, لەوانە 1500 کەسیان لە نەخۆشخانەکان ماونەتەوە لە دەرەوەی شاری سەردەشت, لە چرکە ساتی یەکەم 20 کەس بوونەتە قوربانی و دواتر وردە وردە ژمارەی قوربانیان بۆ 130 کەس بەرزبۆتەوە.

داوای لێبوردن بکەن

هەفتەی پێش کیمیابارانکردنی شاری سەردەشت, دوو ئۆپەراسیۆنی گەورەی ئێران و پێشمەرگەی ینك لە ناوچەی سەردەشت بەناوەکانی نەسری 4 و 5 بەڕێوە چووە, درێژەی ئۆپەراسیۆنی کەربەلای 10 بوونە لە هەمان ناوچە, کە 57 رۆژ پێشتر لە هەمان جوگرافیا ئەنجامدراوە, لە هەموو ئۆپەراسیۆنەکاندا سوپای کۆماری ئیسلامی دەستپێشخەر بووە لە هێرشەکەیاندا.

وەك هەموو جارەکان دیکە, نهێنی کیمیابارانەکە ئەنجامدانی ئۆپەراسیۆنەکانی نەسری 4 و 5 ە, قوربانیش بۆ ئەم ئۆپەراسیۆنە هاوبەشانە خەڵکی سقیلی شاری سەردەشت و رێگاگرتن لە چالاکی پێشمەرگەی رۆژهەڵات بووە لە رێگای رێگاگرتن لە چوونە ناوەوە لە دەروازەی بێجاڵەوە.

واتا شاری سەردەشت بە دەردی دەستەخوشکەکەی هەڵەبجە چوو, گەل کوژەی کورد شەڵی هاوبەش سەرچاوەی دەردە سەرەکییەکەی هەردوو شارەکەو هەشتاکانی گەلی کوردە.

خەڵکی شاری سەردەشت لە کۆڕ و کۆبونەوەکان, نەیان شاردۆتەوە ڕاشکاوانە لێرەو لەوێ ئۆباڵی کیمیابارانکردنی شارەکەیان خستۆتە سەر هاوکاری ئێران- پێشمەرگە لەو ئۆپەراسیۆنانەی ئاماژەمان پێی دا ((جێگای ئاماژەکردنە، کە نە ئێران و بەرپرسانی رێژیمی تاران لە بیری هەزاران بریندارى کارەساتی ٧ ی پووشپەڕدان و نە بەرپرسە کوردەکانی باشووری کوردستان، کە هۆکارێك بوون بۆ ئەو پەلامارە بە هیچ جۆر ئاوڕیان لە قوربانییەکان و ئازاردیتوەکانی ئەو رووداوە ژانهێنەرە نەداوەتەوە -22 ساڵەی یادی کارەساتی بۆمبارانکرانی شاری سەردەشت بە بۆمبی شیمیایی-ئا: عەزیز شێخانی)) .

کەواتا ئەرکێکی ئەخلاقییە ئەوانەی بڕیاری ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکەیان دا, وە بەشدارییان تێدا کرد, داوای لێبوردن لە خەڵکی شاری سەردەشت و گوندەکانی بکەن, وە پەیمان بدەن ئەم جۆرە ئۆپەراسیۆنانە لە داهاتوودا دوبارە نەکەنەوە لە گەڵ هەر وڵاتێکی دیکە, بە هەر شێوازو جۆرێکی دیکە لە هەموو کات و زەمانێکدا, وە مۆنمێنتی تایبەت بۆ قوربانیانی شاری سەەردەشت دروست بکەن, جێگایەك یان چەندێك بە ناویانەوە بکەنەوە, قەرەبووی مادی قوربانیەکانی تاوانەکە بکەنەوەو بە شەهید و بریندارى چەکی کیمیاوی دیارییان بکەن, وەك هێمایەکیش پڕۆژەیەکی ئاوەدانی لە شاری سەردەشت ئاوا بکەنەوە لە خزمەت برینداران و قوربانیانی تاوانەکە.

کیهان

صفحه ۵

گزارش روز

سردشت نخستین شهر قربانی تسلیحات شیمیائی درجهان

● بمباران شیمیائی شهر سردشت در هفتم تیرماه گذشته منجر به شهادت ۶۰ تن و جراحت ۲۰۰۰ تن از مردم غیرنظامی شد

به مناسبت صدمین روز بمباران شیمیائی شهر سردشت

«سردشت»، نخستین شهر قربانی سلاح شیمیائی درجهان
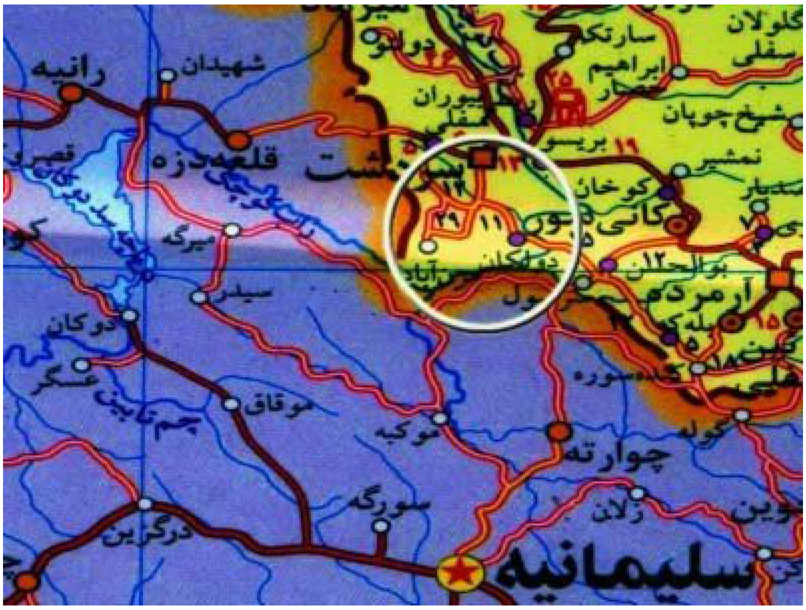
● گروههای کثیری از مردم سردشت بهنگام آغاز بمباران بنا به عادت همیشگی به پناهگاهها رفتند، اما استشمام بوی تند و فریادهای دیگران، آنان را وادار به ترک شهر و پناه گرفتن در ارتفاعات کرد.